

ЗАСОБИ ТА ФОРМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ОХОРОНЮВАНИХ ЗАКОНОМ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття присвячена вивченню засобів і форм захисту прав та охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання, які використовуються учасниками економічних відносин для утвердження конституційного порядку господарювання. Проаналізовано та досліджено основні поняття, які є основоположними узагальнювальними елементами у процесі функціонування всієї системи захисту прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання.

Ключові слова: засоби захисту, способи захисту, форми захисту, суб'єкт господарювання, господарський суд, юрисдикційна форма захисту, неюрисдикційна форма захисту.

Стаття посвящена изучению средств и форм защиты прав и охраняемых законом интересов субъектов хозяйствования, которые используются участниками экономических отношений для утверждения конституционного порядка хозяйствования. Проанализированы и исследованы основные понятия, которые являются основополагающими обобщающими элементами в процессе функционирования всей системы защиты прав и охраняемых законом интересов субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: средства защиты, способы защиты, формы защиты, субъект хозяйствования, хозяйственный суд, юрисдикционная форма защиты, неюрисдикционная форма защиты.

This article is devoted to the study of means and forms of protection of rights and legal interests of businesses used economic players for the establishment of constitutional order management. Analyzed and studied the basic key concepts that are the fundamental elements in the process of generalizing the entire system of protection of rights and legal interests of business entities.

Key words: protection, protection methods, forms of protection entity Economic Court, jurisdictional form of protection, out-jurisdictional form of protection.

Вступ. Проблеми, пов'язані з розумінням і практичним застосуванням засобів і форм захисту прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання, супроводжують кожного учасника економічних відносин з перших днів заявлення свого права на зайняття окремої ніші в найвищому ступені корумпованості – господарській сфері, яка саме так оцінена вітчизняними і зарубіжними експертами. З означених причин набуває особливого значення забезпечення справедливого і об'єктивного функціонування системи господарського судочинства, а щоденні реалії економічних відносин зумовлюють необхідність якісного функціонування механізмів захисту та відновлення порушеного права і охоронюваного законом інтересу суб'єктів господарювання.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення правового аналізу засобів і форм захисту прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання, а також оцінки їх значення для справедливого і об'єктивного розгляду господарськими судами господарських спорів.

Результати дослідження. Розглядаючи питання щодо засобів та форм захисту прав та охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання, необхідно звернути особливу увагу на те, що автор дотримується погляду на господарське право як комплексну галузь права. Це зумовлюється тим, що у вирішенні господарських спорів господарське законодавство відсилає зацікавлених осіб до норм інших галузей права, афілійованих до тих умов, які беруться за основу конкретних спірних правовідносин.

Відтак серед науковців залишаються дискусійними проблеми, які стосуються засобів і форм захисту прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання, їх кількості, ефективності, а також значимості для вирішення господарських спорів.

Дослідженню правової природи засобів і форм захисту прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання присвятили свій науковий доробок багато відомих науковців, таких як В.Б. Авер'янов, С.С. Алексєєв, О.Ф. Андрійко, Г.В. Атаманчук, О.М. Бандурка, О.А. Беляневич, О.С. Віханський, Л.К. Воронова, О.П. Подцерковний, Я.П. Зейкан, С.В. Ківалов, Л.В. Коваль, Ю.В. Копейчиков, А.П. Корєєв, В.Ф. Опришко, О.І. Остапенко, Д.С. Птащенко, А.І. Пригожина, М.А. Рожкова, Л.А. Савченко, В.К. Шкарупа, В.А. Юсупов, Ц.А. Ямпольська та інші. Щоправда, вченими ці питання комплексно не досліджувалися, а розглядалися в сукупності з іншими аспектами правових відносин як реалізація суб'єктивного права на захист у межах загальних конституційних взаємин «держава – особа».

Реалізуючи право на захист, суб'єкти господарської діяльності повинні дотримуватися визначеного законом порядку, в якому вибудовується весь цикл правозастосовної діяльності. Це означає, що для відстоювання свого порушеного, оспорюваного, невизнаного права або охоронюваного законом інтересу учасник господарських відносин повинен визначитися щодо форм, засобів та способів урегулювання господарського спору.

З аналізу практики господарських судів вбачаються певні підходи до визначення способів захисту порушеного права. Зокрема, Вищий господарський суд України листом від 14 грудня 2007 р. № 01-8/974 «Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності» запропонував певні критерії визначення належного способу захисту порушеного права.

На думку суду, обрання способу захисту порушеного права здійснює позивач, але господарський суд, приймаючи рішення зі справи, має перевірити відповідність обраного способу закону та призначенню судового захисту. Перевірка відповідності цього способу наявному порушенню і меті судового розгляду є обов'язком суду, який має приймати рішення зі справи в межах позовних вимог і з урахуванням фактичних обставин конкретної справи, беручи до уваги як можливість у той чи інший спосіб захистити порушене право (за наявності підстав для цього), так і необхідність подальшого виконання прийнятого судом рішення [1].

Поряд із висловленою офіційною точкою зору Вищого господарського суду України щодо ролі учасників процесу і господарського суду у визначенні засобів і форм захисту існують наукові бачення шляхів визначення цих проблемних питань. У цьому зв'язку О.П. Подцерковний зазначає, що через неоднозначність у формулюваннях способів захисту, визначених у законі, господарські суди мають гнучко тлумачити норми законодавства про встановлення способів захисту порушеного права. Це має і свій негативний бік – розсуд судді, який намагається цілком слушно відшукати шляхи вирішення правового конфлікту, які не завжди узгоджуються з чіткими межами закону на встановлення порушеного права [2].

Досліджуючи ефективність застосування господарськими судами засобів захисту прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання у сфері земельних відносин, О.П. Подцерковний висловлює думку про те, що суди зайняли позицію спостерігача щодо таких прогалин, не вирішуючи спір по суті, а користуючись обмеженістю способів захисту порушеного права, передбачених ст. 20 ГК України та ст. 16 ЦК України, уникають вирішення конфлікту [3].

Водночас згідно з положеннями ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [4].

Крім того, згідно з положеннями ст. 16 (Захист цивільних прав та інтересів судом) ЦК України кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу.

Положення зазначеної статті кореспондуються зі ст. 20 (Захист прав суб'єктів господарювання та споживачів) Господарського кодексу України, згідно з якою держава забезпечує захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів [5].

Як показує аналіз, наведені статті Цивільного і Господарського кодексів України містять неузгодженості, якими вноситься плутанина під час зведення до певних спільних множин окремих видів передбачених законом дій, спрямованих на реалізацію суб'єктами господарської діяльності права на захист свого порушеного, невизнаного чи оспорюваного права.

Так, частиною 2 ст. 16 ЦК України вказуються «способи» захисту цивільних прав та інтересів, і перелічені заходи входять в обсяг цього поняття.

Водночас частиною 2 ст. 20 Господарського кодексу об'єднувальне поняття, яке би вміщувало в собі всі перелічені способи захисту, взагалі не використовується. Натомість вживається невинувато широке формулювання, в якому відсутні будь-які узагальнювальні ознаки: «права та законні інтереси зазначених суб'єктів захищаються шляхом...». Якщо погодитися з тим, що вживана в частині 2 ст. 16 ЦК категорія «способи» може ототожнюватися з поняттям «засоби», то застосована форма узагальнення таких видів захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання у Господарському кодексі дуже віддалено кореспондується з поняттям «засоби захисту».

На думку В. Щербини, порівняльний аналіз норм ст. 16 ЦК України, що встановлюють способи захисту цивільних прав та інтересів, і ст. 20 ГК України, що визначають шляхи (способи) захисту прав суб'єктів господарювання, свідчить про те, що а) обидва кодекси містять невичерпний перелік способів захисту порушених прав та інтересів; б) встановлені обома кодексами способи захисту прав та інтересів відрізняються за обсягом, за змістом і за назвами [6].

На думку М.А. Рожкової, спосіб захисту прав втілює безпосередню мету, якої прагне досягти суб'єкт захисту, вважаючи, що таким чином буде припинене порушення (чи оспорування) його прав, він компенсує витрати, що виникли у зв'язку з порушенням його прав, або в інший спосіб нівелює негативні наслідки порушення його прав [7].

М.С. Корабльова вважає, що спосіб захисту – це засоби, які випливають із закону, за допомогою яких через юрисдикційний орган здійснюється вплив на правопорушника, чим відновлюється положення, яке існувало до правопорушення [8].

В.В. Вітрянський вказує, що під способом захисту права маються на увазі засоби, за допомогою яких можуть бути досягнуті припинення, неприпустимість, усунення порушення права, його відновлення та/або компенсація шкоди, завданої правопорушенням [9].

Дослідивши наукові погляди на сутність способу захисту прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання, а також передбачені законом інструменти, які можуть бути запроваджені судом для відновлення порушеного права чи охоронюваного законом інтересу, доцільно звернутися до зарубіжних джерел, які офіційно розв'язують це питання.

Так, Конституція ФРН, наприклад, закріпила положення, відповідно до якого судді пов'язані «законом і правом». У рішеннях Федерального Верховного суду ФРН стало звичайним підкреслювати, що право ширше за законодавство. Федеральний Верховний суд і Федеральний Конституційний суд ФРН у серії рішень встановили, що конституційне право не обмежене текстом Основного закону, а містить «деякі загальні принципи, які законодавець не конкретизував у позитивній формі».

У деяких країнах, що належать до романо-германського типу правової системи, загальні принципи права прямо закріплені в законі як джерело права у разі наявності прогалин, наприклад, у цивільних кодексах (Австрія, Греція, Іспанія, Італія). Також судова влада ФРН дозволила суддям розробляти принципові рішення, уточнювати положення закону таким чином, що народжуються нові норми, так звані правоположення судової практики. Отже, романо-германський тип правової системи припускає і пошук кожним юристом у конкретному питанні рішення, що відповідає принципу справедливості [10].

А.К. Романов, розглядаючи правову систему Англії, зазначає, що найважливішою рисою способів судового захисту в загальній системі права, які надаються правом справедливості, є те, що вони застосовуються за розсудом суду [11].

Отже, зарубіжні правові системи цілком легально уповноважують юристів і суд вишукувати ті способи захисту, які повинні найбільш повно забезпечити відновлення порушеного права чи охоронюваного законом інтересу і відповідати єдиному критерієві – принципу справедливості.

Викликає дискусію серед науковців поняття «форма захисту прав і охоронюваних законом інтересів», яке займає одне з чільних місць у системі нормативно-означених інструментів, завданнями яких є відновлення порушеного, оспорюваного, невизнаного права чи охоронюваного законом інтересу. На думку Г.П. Тимченко, під формою захисту слід розуміти чітко визначену законом діяльність щодо захисту права, що здійснюється спеціально уповноваженими органами; тобто форма захисту – це комплекс внутрішньо узгоджених організаційних засобів захисту суб'єктивного права, що здійснюється в межах єдиного правового режиму [12]. Приблизно такої ж думки притримуються В.В. Бутнев [13] і М.К. Треушников [14].

Інші автори, наприклад М.І. Брагінський і О.О. Красавчиков, не вбачають різниці між поняттями «форма» і «спосіб» захисту. Вони вважають ці два поняття синонімами і виокремлюють такі форми захисту, як а) визнання права; б) відновлення становища, яке існувало до порушення права, і попередження дій, які його порушують; в) присудження до виконання обов'язку в натурі; г) припинення чи зміна правовідношення; д) стягнення з особи, яка порушила право, завданих збитків; е) звернення до компетентного органу, наділеного владними повноваженнями [15, 16].

Дуже складно погодитися з судженнями про відсутність різниці між поняттями «форма» і «спосіб» захисту. Якщо дотримуватися думки М.І. Брагінського і О.О. Красавчикова, то потрібно погодитися з тим, що ці два поняття є синонімами. Тому, звертаючись до Академічного тлумачного словника української мови, отримуємо компетентні роз'яснення сутності цих понять. Так, поняття «спосіб» означає певну дію, прийом або систему прийомів, яка дає можливість зробити, здійснити що-небудь, досягти чогось [17]. Водночас поняття «форма» означає обриси, контури, зовнішні межі предмета, що визначають його зовнішній вигляд [18].

Отже, як видно з наведених тлумачень, вони означають різні якісні характеристики стосовно явищ матеріального світу. Так, поняття «спосіб» є збірним поняттям до певних дій, спрямованих на предмет, а «форма» є межовим орієнтиром у просторі для будь-якого предмета. Через наявну відмінності в семантичній природі цих понять вони не можуть бути синонімами в мові, отже, не мають природної здатності бути рівнозначним вираженням тих процесів, які охоплюються юридичними категоріями «спосіб захисту» і «форма захисту».

Чинним законодавством визначено дві основні форми захисту – юрисдикційну та неюрисдикційну. Юрисдикційна форма – це діяльність уповноважених державних органів, що спрямована на захист порушених, невизнаних, оспорюваних суб'єктивних прав. Суть її полягає в тому, що особа, права якої порушені або оспорюються (не визнаються), звертається із заявою чи позовом до державних або інших компетентних органів, які уповноважені застосувати необхідні заходи для захисту цивільного права. До таких органів Цивільний кодекс України відносить суд (у тому числі третейський), органи державної влади України, Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування та нотаріусів.

Згідно з іншою точкою зору юрисдикційна форма захисту – це діяльність уповноважених державою органів щодо захисту порушених або оспорюваних суб'єктивних прав [19].

Спеціальний порядок, який в юридичній літературі називають адміністративним, встановлюється для захисту цивільних прав та інтересів Президентом України, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, нотаріусом тощо. Засобом захисту цивільних прав в адміністративному порядку є скарга, що подається до відповідного органу.

Неюрисдикційна форма захисту охоплює дії громадян і організацій щодо захисту прав і охоронюваних законом інтересів, що здійснюються ними самостійно, без звернення за допомогою до державних та інших уповноважених органів. У ЦК України зазначені дії об'єднані у поняття «самозахист цивільних прав» і розглядаються як один зі способів захисту цивільних прав (ст. 19). У межах цієї форми захисту суб'єкт порушеного чи оспорюваного права може використовувати різноманітні способи самозахисту, які повинні бути відповідними порушенню та не виходити за межі дій, необхідних для його попередження [20].

Надаючи суб'єктові господарювання легітимних засобів для захисту свого права чи охоронюваного законом інтересу, законодавство також надає можливість для врегулювання господарського конфлікту поза межами адміністративних чи судових органів. Так, розділом 2 Господарського процесуального кодексу передбачено форми досудового вирішення спору, де відновлення порушених прав може відбутися за домовленістю між собою.

Під досудовим врегулюванням господарських спорів розуміють сукупність заходів, що підлягають здійсненню господарюючими суб'єктами, права яких порушені, для безпосереднього вирішення спорів, що виникли, з підприємствами та організаціями, які порушили майнові права та інтереси, до звернення з позовом до господарського суду. Інструментальне значення цього виду вирішення господарських спорів розкривається через його функції, першою з яких є можливість швидкого встановлення і відновлення порушених прав суб'єктів господарювання. Інші функції сприяють виявленню й усуненню причин та умов виникнення господарських правопорушень, а також забезпечують достатній рівень укладання та виконання господарських договорів.

До дослідження питань, пов'язаних із реалізацією самозахисту, зверталися Т.Є. Абова, О.І. Антоноук, Ю.Г. Басін, М.І. Брагінський, І.В. Дзера, О.С. Іюффе, Н.І. Клейн, Ю.М. Крупка, Н.С. Малєїн, І.Б. Новицький, В.А. Рясенцев, Р.О. Стефанчук, Г.А. Свердлик, Е.Л. Страунінг, Є.А. Суханов, Ю.К. Толстой та інші.

Як зазначає Ю.М. Крупка, інститут самозахисту є відносно новим для українського цивільного і господарського права, що породило значну розбіжність у позиціях різних вчених щодо багатьох аспектів самозахисту, а також труднощі у застосуванні відповідних норм. Залишаються дискусійними питання, що стосуються правової природи права на самозахист, суб'єктів, об'єктів самозахисту, підстав виникнення та умов правомірності застосування способів самозахисту [21].

Водночас потрібно відзначити достатньо високий рівень ефективності залучення органів державної влади до врегулювання господарських конфліктів. Для обґрунтування цієї точки зору доцільно навести положення Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [22]. Так, відповідно до положень ст. 21 цього Закону Антимонопольному комітету України надано право накладення штрафу за вчинення недобросовісної конкуренції, а ст. 25 надано право звернутися до суду з позовом про вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням та копій виробів іншого суб'єкта господарювання.

Ця позиція на користь безпосереднього звернення до суду обґрунтовується також тим, що згідно з положеннями Господарського кодексу України суб'єкт господарювання, який вважає, що порушено його права чи охоронюваний законом інтерес, може клопотати перед судом про застосування заходів забезпечення позовних вимог. Якщо суд знайде достатньо обґрунтованими такі перестороги, то накладення арешту на майно відповідача чи інше обмеження можливостей розпоряджання матеріальними цінностями, які можуть бути обернені для відшкодування збитку, є дієвим компенсатором для потерпілої сторони.

На користь цієї позиції свідчать положення Цивільного кодексу України, якими законодавчо розділено форми захисту цивільного права на судові (ст. 16 – Захист цивільних прав та інтересів судом), адміністративні (ст. 17 – Захист цивільних прав та інтересів Президентом України, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування, ст. 18 – Захист цивільних прав нотаріусом) і самозахист (ст. 19 – Самозахист цивільних прав) [20].

Висновки. Отже, з огляду на зазначені вище аргументи щодо правових наслідків дій суб'єктів господарської діяльності під час здійснення заходів, спрямованих на захист свого порушеного, невизнаного, оспорюваного права чи охоронюваного законом інтересу, пропонується разом з юрисдикційною і неюрисдикційною формами окремо розглядати адміністративну форму захисту.

Крім того, з огляду на висновки щодо правових наслідків дій суб'єктів господарської діяльності під час здійснення заходів, спрямованих на захист свого порушеного, невизнаного, оспорюваного права чи охоронюваного законом інтересу, а також наявні розбіжності у підходах цивільного і господарського права до визначення категорії, яка означає визначені законом «способи» чи «засоби» захисту прав та охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання, пропонується одну з таких категорій застосувати до заходів, передбачених ст. 20 ГК України, якими забезпечується відновлення порушеного права учасників господарських відносин.

Список використаних джерел:

1. Лист Вищого господарського суду України від 14 грудня 2007 р. № 01-8/974 «Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Подцерковний О.П. Способи захисту прав у земельних відносинах / Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 5. – С. 30–34.
3. Подцерковний О.П. В земельних відносинах суб'єкти господарювання потребують реального захисту, а не казуїстичного відмахування судів [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.hozpravo.com.ua/conferences/arhiv/uchastnik>.
4. Конституція України Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР: прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-ІУ // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18; 19–20; 20–21. – Ст. 144.
6. В. Щербина, Проблеми захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, Журнал Українське комерційне право, № 8, 2007, http://nbuviar.gov.ua/nub/ukp/2007_8.pdf.
7. Рожкова М.А. Средства и способы правовой защиты сторон коммерческого спора / М.А. Рожкова. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 416 с.
8. Кораблева М.С. Гражданско-правовые способы защиты прав предпринимателей : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – М. : 2002. – С. 27.
9. Витрянский В.В. Проблемы арбитражно-судейской защиты гражданских прав участников имущественного оборота: Автореф. дис. ... докт. юрид. наук. – М., 1996. – 23 с.
10. Конспект лекції «Теорія держави і права» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://readbookz.com/books/176.html>.
11. Романов А.К. Правовая система Англии : [учеб. пособие] / А.К. Романов. – М., 2000. – 344 с.

12. Тимченко Г.П. Способи та процесуальні форми захисту цивільних прав : Автореф. Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. – Харків, 2002. – 21 с.
13. Бутнев В.В. К понятию механизма защиты субъективных прав // Субъективное право: проблемы осуществления и защиты. – Владивосток, 1989, – С. 10.
14. Треушников М.К. Судебная защита гражданских прав // Учебник гражданского процесса. – М., 1996. – С. 20.
15. Брагинский М.И. Осуществление и защита гражданских прав. Сделки. Представительство. Доверенность. Исковая давность // Вестник ВАС РФ. – 1995. – № 7. – С. 101.
16. Красавчиков О.А. Советское гражданское право: Уч. в 2-х томах / Т. 1, изд. 3, испр. и доп. – М. : Высшая школа – 1985. – С. 95–97.
17. Словник української мови (Академічний тлумачний словник). – [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://sum.in.ua/s/sposib>.
18. Словник української мови (Академічний тлумачний словник). – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/forma>.
19. Гражданское право: Учебник / Под ред. А.П. Сергеева. Изд. 2-е, перераб. И доп. Ч. 1 – М. : Теис, 2008.
20. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. (з подальшими змінами) // ВВР України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
21. Крупка Ю.М. Самозахист як спосіб захисту прав суб'єктів господарювання, Вісник університету «Україна», № 1, 2010, http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Visunukr/2010_1/Krupka.PDF.
22. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр>.

УДК 346.33+346.93

ІСАКОВ М.Г.

ПРОСТРОЧЕННЯ ОПЛАТИ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОМУ ДОГОВОРІ З БОКУ НЕРЕЗИДЕНТА: ЮРИДИЧНІ НАСЛІДКИ

У статті визначено юридичні наслідки порушення нерезидентом умов зовнішньоекономічного договору, а саме невиконання у встановлений договором строк обов'язку з оплати поставленого товару. Автором, зокрема, розглянуто питання щодо можливості стягнення з нерезидента суми штрафних санкцій, які будуть сплачені резидентом відповідно до валютного законодавства України. Відзначається, що специфіка вирішення цього завдання зумовлена спеціальним правовим режимом, в якому діє резидент як сторона зовнішньоекономічного договору.

Ключові слова: зовнішньоекономічний договір, пеня, стягнення збитків з нерезидента, реальні збитки, упущена вигода.

В статье проанализированы юридические последствия нарушения нерезидентом условий внешнеэкономического договора, а именно невыполнение в установленном договором срок обязанности по оплате поставленного товара. Автором, в частности, рассмотрен вопрос о возможности взыскания с нерезидента суммы штрафных санкций, которые будут уплачены резидентом в соответствии с валютным законодательством Украины. Отмечается, что специфика решения этой задачи обусловлена специальным правовым режимом, в котором действует резидент как сторона внешнеэкономического договора.

Ключевые слова: внешнеэкономический договор, пеня, взыскание убытков с нерезидента, реальные убытки, упущенная выгода.

© ІСАКОВ М.Г. – доктор юридичних наук, президент (Юридична фірма «Глобус»)